

Paaiškinimai

Pasakos apie Bebaimį Herojų tekstai, skelbiami šiame leidinyje, užrašyti įvairiose Lietuvos vietose: Suvalkijoje, rytų Aukštaitijoje, Žemaitijoje, todėl jų kalbos ypatybės labai skiriasi. Užrašytojai buvę nevienodų gabumų, kartais menkai raštingi žmonės, todėl pirmiausia, aišku, buvo tvarkoma tekstų rašyba bei skyryba. Suvienodinta tiesioginės kalbos skyryba: originaluose ji paprastai pradedama ne nauja eilute, o tik išskiriama kabutėmis. Kartais tekstas neskaidomas į straipais: rašoma ištisai. Pasitaikė netgi tokių pasakų, kuriose neskiriami aiškūs sakiniai. Savaimė suprantama, visais tokiais atvejais tekstą reikėjo segmentuoti pačiam redaktoriui.

Norint išlaikyti vietinį koloritą, tarmių bruožus, pasakų leksika, morfologinės bei sintaksinės ypatybės nebuvo keičiamos. Vietomis labai nežymiai taisomi stiliaus dalykai, aiškūs apsirikimai. Tekstų fonetika, reikalui esant, transponuojama į bendrinę kalbą, išskyrus kelias išimtis – Žemaitijoje užrašytas pasakas.

Paprastai panašūs leidiniai aprūpinami retesnių žodžių, ypač skolinių, žodynėliais. Šio leidinio tikslas nėra publikuoti tautosakos tekstus: jie pateikiami greičiau kaip Algirdo Juliaus Greimo mokslinio darbo šaltinis. Reikalui ištikus, pasitaikančias tarmybes bei skolinius skaitytojas galės rasti žodynuose ar kitų tautosakos leidinių prieduose. Laimė, jau turime naujai paskelbtas Jono Basanavičiaus *Lietuviškas pasakas įvairias* (t. 1–4, 1993–1998) ir *Iš gyvenimo vėlių bei velnių* (1998).

Pasakų numeracija – pagal Greimui nusiųstą variantų sąrašą. Jį pradeda 5 pasakos iš J. Basanavičiaus *Iš gyvenimo vėlių bei velnių*, toliau eina 21 tekstas (P₆–P₂₆) iš Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto lietuvių tautosakos rankraštyno (LTR), 4 (P₂₇–P₃₀) tekstai iš Lietuvių mokslo draugijos tautosakos rankraščių (LMD), saugojamų Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, 2 pasakos iš J. Basanavičiaus *Lietuviškų pasakų* (P₃₁–P₃₂). Paskutinė šio sąrašo pasaka iš M. Davainio-Silvestraičio *Žemaičių padavimų (Podania Żmujdzkie)* neperspausdinama. Tokia pasakų numeracija naudojosi Greimas straipsnyje „Pasakojimo aktantų struktūra“. Rankraštinius čia pateikiamų pasakų tekstus redagavo Birutė Jasiūnaitė.

P₁–P₅. Tekstai iš leidinio: *Iš gyvenimo vėlių bei velnių*. Surinko Jonas Basanavičius. (Jono Basanavičiaus tautosakos biblioteka. T. 7). – Vilnius, 1998, p. 341–344, 344–347, 347–350, 350–354, 415–418.

P₃. Trečiasis sakinytis koreguojamas pagal Greimo citavimą: „mažum kunigas duos jam baimę“ (Algirdas Julius Greimas, *Semiotika. Darbų rinktinė*, Vilnius: Mintis, 1989, p. 202). Basanavičiaus rinkinyje išspausdinta: „mažam kunigas duos jam baimę“.

P₇. LTR 284 (525). Antraštė – „Baimė“. Rankraštyje nenuosekliai kaitaliojasi žemaitiškos ir nežemaitiškos frazės. Atrodo, kad užrašytojas prastokai mokėjęs tarmę, tačiau labai stengęsis ją išlaikyti. Spausdinamame tekste fonetika visur sužemaitinta naudojantis supaprastinta transkripcija. Atidesnis skaitytojas, norėdamas geriau perprasti pasaką, galės atsiversti A. Girdenio ir J. Pabrėžos *Žemaičių rašyba* (1998).

P₉. LTR 305 (10). Antraštė – „Kaip karalaitis po svieta vaikščiodamas baimės ieškojo“.

P₁₀. LTR 322 (199).

P₁₃. LTR 686 (48).

P₁₇. LTR 370 (35). Antraštė – „Vaikas, kuris nieko nebijo“.

P₁₉. LTR 449 a (95).

P₂₀. LTR 260 (142). Antraštė – „Apie nemokantį baisos“.

P₂₁. LTR 410 (81). Pasaka palyginti menkai redaguota, nes užrašytojas tarmę mokėjęs neblogoi ir stengęsis ją kuo tiksliau perteikti; pavyzdžiui, nosinėmis raidėmis jis žymėjo tiksliai ilgąsias kirčiuotas galūnes. Pataisyti tik kai kurie rašybos nevienodumai.

P₂₄. LTR 462 (43).

P₂₅. LTR 262 (286). Antraštė – „Nieko nebija“.

P₂₇. LMD 126 (23). Rankraštyje neskiriami sakiniai, rašyba chaotiška.

Spausdinamo teksto segmentacija – redaktorių.

P₂₈. LMD I 133 (156). Antraštė – „Apie vieną sūnų, kurs baimės ieškojo“.

P₃₀. LMD I 492 (7). Antraštė – „Pasaka apie vyrą, kuris baimės neturėjo“.

P₃₁. *Lietuviškos pasakos. I. Medega lietuviškai mytologijai*. Surinko d-ras J. Basanavicius, Shenandoah Pa., 1898. Skyrius „Žmogus ir velnias“, Nr. 39, p. 57–59.

P₃₂. Ten pat, Nr. 40, p. 59–63.

BIRUTĖ JASIŪNAITĖ
KĘSTUTIS NASTOPKA

SL 014. Leidykla „Baltos lankos“,
Mėsinių g. 4, 2001 Vilnius
<http://www.baltoslankos.lt>
baltos.lankos@post.omnitel.net
Spausdino AB „Vilspa“,
Viršuliškių sk. 80, 2056 Vilnius
Užsakymas 372

Baltos lankos
juodos avys
kas išmano
tas jas gano